

Ku europejskiej konwencji o ochronie lasów

Szósta Konferencja Ministerialna na temat Ochrony Lasów w Europie otworzyła nowy rozdział w procesie kształtowania polityki leśnej naszego kontynentu. Podczas spotkania, które miało miejsce w dniach 14–16 czerwca w Oslo przedstawiciele 46 krajów i Unii Europejskiej przyjęli przez aklamację dwa dokumenty: „Ministerialny Mandat z Oslo do Negocjowania Prawnie Wiążącego Porozumienia w sprawie Lasów w Europie” oraz „Ministerialną Decyzję z Oslo: Europejskie Lasy 2020”.

Ministerialny Proces Ochrony Lasów w Europie (MCPFE), od końca 2009 r. przebiegający pod nazwą Forest Europe (Leśna Europa), jest dobrowolną inicjatywą współpracy na wysokim szczeblu politycznym na rzecz ochrony i zachowania europejskiego dziedzictwa leśnego. Jego historia sięga końca lat 80. XX wieku. Podstawą działania są konferencje ministrów, podczas których przyjmowane są rezolucje i deklaracje. Ich postanowienia są następnie wprowadzane w życie na poziomie paneuropejskim i krajowym. W okresach pomiędzy kolejnymi konferencjami odbywają się m.in. spotkania plenarne przedstawicieli ministrów odpowiedzialnych za sprawę leśnictwa, ekspertów problemowych, a także Głównego Komitetu Koordynacyjnego (który obecnie tworzą Norwegia, Hiszpania, Słowacja, Niemcy i Turcja). Biurem wykonawczym jest Jednostka Łącznikowa, funkcjonująca w kraju, który będzie organizatorem najbliższej konferencji MCPFE. Poprzednia Ministerialna Konferencja Ochrony Lasów w Europie odbyła się w listopadzie 2007 r. w Warszawie i poświęcona była przede wszystkim problematyce drewna energety-

cznego oraz zachowania, ochrony i powiększenia zasobów wodnych w lasach. W trakcie konferencji w Oslo Norwegia, przewodnicząca procesowi przez ostatnie cztery lata, przekazała kierownictwo Hiszpanii.

Raport o lasach

Czerwcowe obrady ministrów odpowiedzialnych za lasy oraz wysokich przedstawicieli państw europejskich krajów i Unii Europejskiej, w których uczestniczyli także reprezentanci sześciu krajów obserwatorów spoza Europy oraz 29 organizacji międzynarodowych, otworzył następca norweskiego tronu, księżę Haakon Magnus Glücksburg. W swoim wystąpieniu zwrócił on uwagę na rolę, jaką lasy odgrywają w społeczeństwie, gospodarce, ochronie różnorodności biologicznej oraz łagodzeniu zmian klimatu, a także podkreślił znaczenie współpracy międzynarodowej w realizacji celów trwałej gospodarki leśnej.

Spotkanie stanowiło dobrą okazję do zaprezentowania najważniejszych wyników „Raportu o stanie lasów 2011”, przygotowanego specjalnie na konferencję w Oslo. Przedstawione dane pokazują m.in., że lasy zajmują niemal połowę

powierzchni lądowej naszego kontynentu, a ich powierzchnia wciąż wzrasta. Coraz większa jest również ilość wiazanego przez nie węgla – w latach 2005–10 pochłaniały one około 870 mln ton dwutlenku węgla rocznie, co stanowi ok. 10% ilości gazów cieplarnianych wyemitowanych w 2008 r. przez kraje europejskie. Sektor leśny daje pracę ok. 4 mln osób, a jego udział w sumarycznym PKB regionu (czyli Europy??) wynosi ok. 1%. Jednocześnie lasy są wciąż znacznie zagrożone występowaniem klęsk żywiołowych, w tym silnych wiatrów i pożarów. Niepokojąca jest również pogarszająca się sytuacja ekonomiczna gospodarstw leśnych w niektórych krajach oraz zagrożenie, jakie może nieść dla zachowania wszystkich funkcji lasów zwiększający się popyt na drewno energetyczne.

Najważniejszym jednak punktem konferencji było przyjęcie i podpisanie dwóch wymienionych wcześniej dokumentów. W imieniu Polski uczynił to Janusz Zaleski – podsekretarz stanu w Ministerstwie Środowiska.

Mandat do wypełnienia

Przyjmując „Ministerialny Mandat z Oslo do Negocjowania Prawnie Wiążącego Porozumienia w sprawie Lasów w Europie” państwa sygnatariusze zobowiązały się do podjęcia dalszych działań międzynarodowych zmierzających do opracowania wiążącej umowy w sprawie europejskich lasów (ang. *legally binding agreement*, LBA) i ustanowienia Międzyrządowego Komitetu Negocyjacyjnego, upoważniając go do przygotowania takiego porozumienia.

Na mocy podpisanego dokumentu utworzone zostało Biuro Komitetu, w skład którego weszli: Przewodniczący Komitetu (którym został Jan Heino z Finlandii), przedstawiciele Austrii, Czech, Francji, Norwegii, Polski, Rosji, Turcji i Ukrainy (jako wiceprzewodniczący Komitetu), oraz przedstawiciel Hiszpanii (jako stały obserwator). Zadaniem biura jest wspie-

Uczestnicy konferencji podczas pamiątkowego zdjęcia

Obradom przewodniczył norweski minister rolnictwa Lars Brekk (w środku)

Książę Haakon Magnus Glücksburg

ranie Komitetu w wypełnianiu powierzonego mandatu oraz prowadzenie sekretariatu.

Udzielony mandat upoważnia Międzyrządowy Komitet Negocjacyjny do opracowania prawnie wiążącego ramowego porozumienia w sprawie lasów w oparciu m.in. o dotychczasowe rezolucje i deklaracje przyjęte w ramach Ministerialnego Procesu Ochrony Lasów w Europie oraz stosowne zobowiązania międzynarodowe. LBA powinien skupiać się na następujących kwestiach:

- zagwarantowaniu trwałej gospodarki leśnej w Europie oraz długookresowym,
- zapewnieniu szerokiego zakresu dóbr i usług świadczonych przez lasy,
- utrzymaniu i powiększaniu zasobów leśnych kontynentu, ich zdrowotności, witalności i odporności oraz dostosowywaniu ich do zmian klimatu,
- zwiększaniu odporności lasów na zagrożenia naturalne i ochronie przed zagrożeniami antropogenicznymi,
- powiększaniu udziału lasów w łagodzeniu zmian klimatu,
- utrzymaniu i powiększaniu ochronnego i produkcyjnego potencjału lasów,
- powstrzymaniu utraty leśnej różnorodności biologicznej i walce z pustynnieniem,
- stworzeniu i utrzymaniu warunków udziału lasów w „zielonej gospodarce”,
- zatrudnieniu oraz rozwoju obszarów wiejskich i miejskich,
- utrzymaniu i poszerzaniu kulturowych i społecznych funkcji lasów,
- ograniczaniu, z zamiarem całkowitego wyeliminowania, nielegalnego pozyskania drewna i produktów drzewnych oraz związanego z tym handlu,
- poprawie podstaw wiedzy leśnej przez prowadzenie badań, edukację, udostępnianie informacji i komunikację,
- zwiększaniu uczestnictwa i współpracy w odniesieniu do lasów na szczeblu lokalnym, krajowym, regionalnym i globalnym.

Przygotowywany dokument powinien m.in. zawierać na tyle elastyczne postanowienia, by mogły być dostosowane przez poszczególne kraje do specyficznych warunków leśnych oraz do ewentualnych zmian i nowych potrzeb w przyszłości.

Komitet został również zobligowany do uwzględnienia toczących się globalnych dyskusji na temat możliwego udoskonalenia międzynarodowych porozumień w sprawie lasów, w tym tych związanych z Konferencją Narodów Zjednoczonych na temat Trwałego Rozwoju (Konferencja Rio+20, która ma odbyć się w przyszłym roku w Brazylii), oraz nawiązania współpracy w celu skoordynowania proponowanych rozwiązań z innymi porozumieniami międzynarodowymi.

Uczestnictwo w Międzyrządowym Komitecie Negocjacyjnym jest otwarte dla wszystkich sygnatariuszy porozumień wypracowanych w ramach Forest Europe. Do udziału w przygotowaniu LBA zaproszeni zostali również obserwatorzy procesu (kraje i organizacje). Komitet rozpocznie prace jeszcze w tym roku, a ich zakończenie powinno nastąpić nie później niż 30 czerwca 2013 roku. Gotowe porozumienie zostanie przedstawione na nadzwyczajnej konferencji ministerialnej, zorganizowanej w pół roku po zakończeniu negocjacji, podczas której możliwe będzie jego przyjęcie i otwarcie do podpisu.

W aneksie do Ministerialnego Mandatu z Oslo określono zasady i procedurę procesu negocjacyjnego, w tym: cel podejmowanych działań, definicje, a także ustalenia dotyczące zwoływania sesji Międzyrządowego Komitetu Negocjacyjnego i ich programu, składu delegacji państw, funkcjonowania Biura Komitetu i obowiązków Sekretariatu oraz regulaminu sesji Komitetu i sposobu podejmowania decyzji.

Deklaracja

Drugim przyjętym dokumentem jest „Ministerialna Decyzja z Oslo: Europejskie Lasy 2020”. W sformułowanej w dokumencie wizji przyszłości lasów w Europie są one witalne, produktywne i wielofunkcyjne, wnoszą efektywny wkład do trwałego rozwoju przez zapewnianie dobrobytu, zdrowego środowiska i rozwoju gospodarczego, a ich unikalny potencjał wspierania „zielonej gospodarki”, zapewniania środków do życia, łagodzenia zmian klimatu, ochrony bioróżnorodności, poprawy jakości wody i zapobiegania pustynnieniu realizowany jest na rzecz społeczeństwa.

Dokument określa osiem ogólnych celów dla lasów europejskich. Należą do nich:

- zapewnienie wielorakich funkcji wszystkich lasów i zwiększanie ciągłego świadczenia dóbr i usług w ramach trwałej gospodarki leśnej,
- udział lasów europejskich w „zielonej gospodarce”, włączając w to zwiększone zaopatrzenie w drewno i inne produkty leśne oraz usługi ekosystemowe z trwałych źródeł,
- dostosowanie gospodarki leśnej do zmian klimatu, utrzymanie zdrowotności lasów i odporności na zagrożenia naturalne oraz ochrona przed zagrożeniami antropogenicznymi, jak pożary, a także zachowanie funkcji produkcyjnych i ochronnych,

- wykorzystywanie potencjału lasów w łagodzeniu zmian klimatu, przez sekwestrację węgla w biomasie i glebach, magazynowanie węgla w produktach leśnych oraz substytucję nieodnawialnych materiałów i źródeł energii, do minimalizowania śladu ekologicznego (*ecological footprint*) Europy bez szkody dla globalnego bilansu węgla,

- powstrzymanie utraty leśnej różnorodności biologicznej i odbudowa lub przywrócenie lasów zdegradowanych,
- umocnienie roli lasów w walce z postępującym pustynnieniem,
- zoptymalizowanie korzyści społeczno-gospodarczych i kulturowych, szczególnie w zakresie zapewniania środków do życia, rozwoju obszarów wiejskich i zatrudnienia,
- wyeliminowanie nielegalnego pozyskania drewna i innych produktów leśnych oraz związanego z nim handlu.

Poza ogólnymi celami deklaracja wyszczególnia szereg zadań w zakresie leśnictwa i gospodarki leśnej do 2020 roku, obejmujących:

- opracowanie i wdrożenie przez wszystkie kraje narodowych programów leśnych lub ich odpowiedników oraz włączenie do nich strategii adaptacji lasów do zmian klimatu oraz łagodzenia tych zmian,

MCPFE w Polsce

V Konferencja Ministerialnego Procesu Ochrony Lasów w Europie (MCPFE 5) odbyła się w dniach 5–7 listopada 2007 r. w Warszawie. Obrady pod hasłem „Lasy dla lepszego życia” zgromadziły ministrów odpowiedzialnych za lasy i delegatów 44 państw europejskich, Unii Europejskiej oraz współpracujących w roli obserwatorów krajów (14) i organizacji międzynarodowych (31). Konferencja stworzyła doskonałą okazję do dyskusji na temat przyszłości trwałej i zrównoważonej gospodarki leśnej w Europie.

Uczestnicy konferencji podpisali Deklarację Warszawską i dwie rezolucje: „Lasy, drewno i energia” oraz „Lasy i woda”. Dokumenty te odnoszą się m.in. do roli lasów w łagodzeniu skutków zmian klimatycznych, dostarczaniu energii oraz wpływu na ochronę wody.

- poprawę wiedzy leśnej w zakresie nowych wyzwań stojących przed leśnictwem,
- zasadniczy wzrost podaży drewna i innych produktów leśnych w ramach trwałej gospodarki leśnej w odpowiedzi na ustanowione cele w zakresie wykorzystania odnawialnych surowców i źródeł energii,
- oszacowanie pełnej wartości usług świadczonych przez ekosystemy leśne oraz odzwierciedlenie tej wartości w politykach krajowych i instrumentach rynkowych,
- zmniejszenie stopnia utraty leśnej różnorodności biologicznej na poziomie siedliskowym co najmniej o połowę oraz podjęcie środków służących ograniczeniu fragmentacji

lasów i ich degradacji, a także odbudowie lasów zdegradowanych,

- rozpoznanie roli lasów w walce z pustynieniem i wykorzystanie ich do wyeliminowania tego procesu,

- przyjęcie przez wszystkie kraje polityki i środków zapewniających zwiększenie korzyści społeczno-gospodarczych i kulturowych ze strony lasów, szczególnie związanych ze zdrowiem ludzi, zapewnieniem środków do życia, rozwojem obszarów wiejskich i zatrudnieniem,

- podjęcie na poziomie regionalnym, sub-regionalnym i krajowym skutecznych środków eliminacji nielegalnego pozyskania drewna i związanego z nim handlu.

Ministrowie zadeklarowali również umocnienie procesu Forest Europe w zakresie polityki leśnej i wspierania trwałej gospodarki leśnej. Odbywać się to będzie m.in. poprzez opracowywanie oraz promowanie stosownej polityki i instrumentów, w tym w zakresie, współpracy zainteresowanych stron i koordynacji międzysektorowej, oraz monitorowanie, ocenę i pomoc we wprowadzaniu w życie zobowiązań dotyczących lasów.

Droga daleka

W zakresie działań na poziomie europejskim i krajowym sygnatariusze m.in. zatwierdzili „Paneuropejskie wytyczne w sprawie zalesień ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu”, a także zdecydowali o potrzebie opracowania programu prac w ramach Forest Europe, skupiającego się na dalszym rozwijaniu zasad i instrumentów trwałej gospodarki leśnej oraz monitorowania i raportowania postępów w ich wdrażaniu, wzmocnieniu działań w zakresie ograniczania nielegalnego pozyskania drewna i handlu nim, a także opracowania jednolitych zasad określania wartości usług świadczonych przez ekosystemy leśne.

Porozumienia stanowią bardzo ważny krok w kształtowaniu europejskiej polityki leśnej i zapewnieniu trwałej gospodarki leśnej w skali całego kontynentu. Przyjęcie obu dokumentów przez aklamację pokazuje, że istnieje polityczna wola do przyjęcia nowych zobowiązań, tym razem wiążących, w zakresie ochrony i zachowania lasów. Rozpoczynające się wkrótce negocjacje pokażą, czy i ewentualnie w jakim stopniu europejskie kraje, bardzo zróżnicowane pod względem przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i kulturowym, są w stanie znaleźć wspólną płaszczyznę porozumienia i przyjąć jednolite rozwiązania prawne, zapewniające efektywną ochronę leśnych zasobów kontynentu. ■

Adam Kaliszewski

Zakład Zarządzania Zasobami Leśnymi
Instytut Badawczy Leśnictwa